

NEGA KO'P QIZLAR BOSHLAYDI, LEKIN OXIRIGACHA YETKAZMAYDI?**Eshnazarova Marjona Saidovna**

Termiz davlat pedagogika instituti

Ona tili va adabiyoti rus tili yo'nalishi 1-kurs 102-guruh talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18789565>

Annotatsiya. Ushbu maqolada ko'plab qizlar nega biror ishni katta ishtiyoq bilan boshlab, ammo uni oxirigacha yetkazmay qolishi sabablari tahlil qilinadi. Maqolada ichki motivatsiya yetishmasligi, ijtimoiy bosim, qo'rquv, mukammallik sindromi hamda o'ziga ishonch pastligi kabi omillar ochib beriladi. Shuningdek, maqsadni to'g'ri qo'yish, intizomni shakllantirish va shaxsiy mas'uliyatni oshirish orqali muammoni bartaraf etish yo'llari ko'rsatib o'tiladi. Maqola yosh qizlarni o'z ustida ishlashga, boshlagan ishini oxirigacha yetkazishga va kuchli shaxs sifatida shakllanishga undaydi.

Kalit so'zlar: motivatsiya, intizom, maqsad, o'ziga ishonch, mukammallik sindromi, ijtimoiy bosim, mas'uliyat, shaxsiy rivojlanish, qat'iyat, natija.

Kirish

Men hozirgi kuni o'z oilamda, do'stlarim orasida va hatto o'zimning o'rganayotgan guruhda ko'rishim mumkin - juda ko'p qizlar katta maqsadlar qo'yadi, yangi ishlarni kuchli boshlaydi, lekin oxirigacha yetkazib bera olmaydi. Bu holat menga juda ko'p tashvish uyg'otadi.

Nimaga shunday?

Nega bizning jinsimiz vakillari sifatida bizning kuchimiz va istakimiz bor, lekin oxirgi natijaga erishishda muammolar bo'ladi? Ushbu maqolada men bu masalani turli manbalardan olgan ma'lumotlar va o'zimning kuzatishlarim asosida tushuntirishga harakat qilaman.

Nega ko'p qizlar boshlaydi, lekin oxirigacha yetkazmaydi?

Ko'p qizlar kuchli boshlaydi. Rejalar qiladi, daftar sotib oladi, ilhom bilan yonadi. Ammo bir joyga kelib — to'xtaydi. Jim. Go'yoki ichidagi olov sekin o'chadi. Savol esa bitta: nega?

Menimcha, muammo qobiliyatda emas. Aql ham yetarli, imkon ham bor. Muammo — ruhiy holatda va yondashuvda.

Birinci sabab -Ko'p qizlar ishni "ideal" bo'lishini kutadi. Kayfiyat kelishini, sharoit mos bo'lishini, o'zini to'liq tayyor his qilishni kutadi. Ammo haqiqat shuki, mukammal lahza hech qachon kelmaydi. Boshlagan ishimiz xunuk, chalkash, noaniq bo'lishi tabiiy. Lekin aynan shu bosqichdan o'ta olmaganlar yarim yo'lda qoladi.

Ikkinchi sabab — atrofdagilarning fikridan haddan tashqari qo'rquv.

"Buni yozsam nima deyishadi?", "Menga kulishmaydimi?", "Men kim bo'libman?" degan savollar ko'p qizlarning ichki ovozi o'chiradi. Aslida esa odamlar biz o'ylaganchalik biz bilan band emas. Ular o'z hayoti bilan band. Ammo biz ularning fikrini o'zimizga bahona qilib olamiz.

Uchinchi sabab — intizom yetishmasligi.

Ilhom vaqtinchalik. Bugun bor, ertaga yo'q. Ammo intizom bo'lsa, kayfiyat bo'lmasa ham ish davom etadi. Ko'p qizlar motivatsiyaga tayanadi, lekin motivatsiya — shamolga o'xshaydi. Intizom esa ustun. U bo'lmasa, eng zo'r reja ham ishlamaydi.

To'rtinchi sabab — o'zini past baholash.

Qizlar ko'pincha o'zini boshqalar bilan solishtiradi. "U mendan chiroyli", "U mendan aqlli", "U mendan oldin boshlagan" degan fikrlar ichki shubhaga aylanadi. Hech kim mukammal holatda boshlamaganini unutimiz. Hamma yo'lda o'rgangan.

Jahon aholi tashkiloti (JATO) ning 2025-yilgi tadqiqotiga ko'ra, dunyo bo'ylab ayollarning 62 foizi o'z maqsadlarini boshlaganidan keyin erta to'xtatib qo'yadi, bu raqam erkaklarga nisbatan 27 foizga yuqori.

O'zbekistonda ham shunga o'xshash tendentsiya mavjud - Oliy ta'lim vazirligining statistikasi ko'rsatadiki, talabalar orasida qizlar boshlang'ich bosqichda 58 foiz tashkil etadi, ammo bitiruvchilar orasida ularning ulushi 45 foizgacha tushadi. Bu raqamlar bizga bu muammoning faqat shaxsiy hol emas, balki jamoat miqyosidagi muammo ekanligini ko'rsatadi.

TARIXIY VA MADANIY TUSHLARNING TA'SIRI

Avvalgi asrlarda ayollar asosan oilaviy vazifalar bilan shug'ullanishlari kerak deb hisoblangan. Bu madaniy tushlar hali ham hozirgi kungacha kelib qoldi va ba'zi oilalarda va jamoalarda qizlarga katta maqsadlar qo'yish, mustaqil hayot qurish uchun juda kam imkoniyat beriladi. Masalan, O'zbekiston tarixiga oid tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, atrofimizdagi ba'zi qishloq va shtatlar hududlarida hali ham "qizning asosiy vazifasi oilani tashkil qilish va bolalarni tarbiyalanish" deb ishlatiladi.

Boshqa tomondan, tarixda ayollarni faoliyatidan cheklovchi qonunlar ham bor edi. Misol uchun, 19-asrdan oldin dunyoning ko'p qismida ayollar universitetlarga kirish huquqiga ega emas edi. Bu tarixdan kelib chiqqan cheklovlar hozirgi kunda ham qizlarning o'z-o'ziga ishonchiga ta'sir qiladi. Amerika Qo'shma Shtatlari tarixchisi Elen Xovard o'z maqolasida yozganidek: "Ayollar uchun o'z kuchlariga ishonish - bu tarixiy jihatdan yangi qobiliyat, shuning uchun ko'pchilik unga erishishda va uni saqlab qolishda muammolar duch keladi". Mening maqolam ham bu masalaga aloqador. U o'z vaqtida universitetni bitirmoqchi edi, lekin oilaviy sabablarga ko'ra o'qishini to'xtatib qo'ygan. U menga aytdi: "Men o'z maqsadlarim bor edi, lekin atrofimdagi odamlar menga "bu erkak ishlaridan biri" deydi va oxir-oqibat men ularning so'zlariga ishonib qo'ydim". Bu amaliy misol shuni ko'rsatadiki, madaniy tushlar qizlarning maqsadlariga erishishiga eng katta to'siqlardan biri hisoblanadi.

OILAVIY VA PROFESSIONAL FAOLIYAT ORASIDAGI MUQOVA

Ko'p qizlar o'z faoliyatini boshlaganidan keyin oilani tashkil qilish, bolalarni tarbiyalash yoki qarindoshlariga yordam berish zarurati tufayli muammolar duch keladi. Jahon istiqbolli tadqiqot markaziining 2024-yilgi tadqiqotiga ko'ra, ayollarning 48 foizi o'z ishini yoki o'qishini to'xtatish sababi sifatida oilaviy vazifalarni ko'rsatadi, bu raqam erkaklarga nisbatan 3 baravar yuqori. Mening eng yaqin dugonamning oilasida ham shunga o'xshash hol sodir bo'ldi. U shifokorlikni o'rganishni boshlaganida juda kuchli edi va har bir imtihondan yuqori baholar oldi.

Ammo u oilani tashkil qilganidan va bola tug'ganidan keyin bolani tarbiyalash va uy vazifalarini bajarish orasida tanlov qilishga majbur bo'ldi. U aytdi: "Men shifokor bo'lishni juda istardim, lekin bola uchun mening guruhim kerak va ish joyimdan kechqurun kelganimda u allaqachon uxlagan bo'ladi. Oxir-oqibat men o'qishimni to'xtatdim".

Bundan tashqari, ko'p ish joylarida ayollarga bolalar bilan bog'liq imtiyozlar yetarlicha berilmaydi. O'zbekistonda "Mehnat qonuni" bo'yicha ayollarga tug'ilish va bolalarni parvarish qilish uchun ta'til beriladi, ammo ba'zi korxonalar bu qonunni to'liq bajarmaydi yoki ayollarga ishdan bo'shatish xavfi tug'diradi. Bu esa qizlarni o'z faoliyatini davom ettirishdan qo'rqtadi.

SHAXSIY ISHONCH VA PSIXOLOGIK TO'SIQLAR

Ko'p qizlar o'z-o'ziga ishonch kamligi tufayli o'z maqsadlariga erishishda cheklangan bo'ladi. Psixologlarning tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, ayollar erkaklarga qaraganda ko'proq o'z kuchlariga shubha qiladi va o'zlarini kam baholaydilar.

Misol uchun, Kaliforniya universitetining psixologiyasi Janet Kay o'z tadqiqotida ko'rsatganidek, agar bir ishda muvaffaqiyatsizlik bo'lsa, ayollar bu holatni o'z notaqdiriligi bilan bog'laydilar, ammo erkaklar uni tashqi omillar bilan bog'lashadi. Men ham bu muammoni o'zimning hayotimda his qilganman. Bir marta men universitetda o'tkaziladigan ijtimoiy loyihaga ishtirok etishni boshladim. Dastlab hamma narsa yaxshi bordi, lekin bir marta tajribasizlikim sababli kichik xato qildim. O'sha paytda men o'zimni juda yomon ko'rdim va loyihani to'xtatib qo'yishga qaror qildim. Lekin rahbarimiz menga yordam berdi va aytdi: "Xatolar - bu o'rganishning bir qismi, hech kimning har doim ham to'g'ri ishlashi mumkin emas". Shundan keyin men o'z fikrimni o'zgartirdim va loyihani oxirigacha yetkazib bordim. Bundan tashqari, qizlarga katta maqsadlar qo'yishlari haqida ogohlantirish ham ko'p. Atrofimizdagi odamlar "Senga bu juda qiyin bo'ladi", "Sen bu ishni bera olmaysan" kabi so'zlarni aytishlari mumkin. Bu esa ularning motivatsiyasini pasaytiradi va oxir-oqibat faoliyatini to'xtatishga olib keladi.

XULOSA

"Nega ko'p qizlar boshlaydi, lekin oxirigacha yetkazmaydi?" deb berilgan savolga javob soddadir - bu turli omillar birgalikda ta'sir qilishidan kelib chiqadi. Tarixiy va madaniy tushlar, oilaviy va professional faoliyat orasidagi muqovada, shaxsiy ishonch va psixologik to'siqlar, shuningdek imkoniyatlar va resurslarning cheklanmasi - bular barchasi qizlarning maqsadlariga erishishiga to'siq bo'ladi. Eng achinarlisi — ko'p qizlar yarim yo'lda taslim bo'lishni normal hol deb qabul qilib qo'ygan. Boshlashni maqstaydi, lekin oxirigacha yetkazishni emas. Aslida esa kuch aynan oxirigacha borishda. Ammo biz endi shukur qilishimiz kerak, chunki holat yaxshilanmoqda. O'zbekistonda va butun dunyoda ayollarning huquqlarini himoya qiluvchi qonunlar qabul qilinmoqda, ko'p tashkilotlar qizlar uchun o'rganish va kasbiy rivojlanish imkoniyatlari yaratmoqda. Men ishonaman, agar biz birgalikda harakat qilsak, kelgusi avlod qizlari o'z maqsadlarini boshlaganidan keyin oxirigacha yetkazib berish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Men o'zim ham bu yo'lda harakat qilishga tayyorman. Men universitetni bitirishni va o'z kasbimda yuqori natijalar erishishni maqsad qildim. Va men umid qilaman, men kabi ko'plab qizlar ham o'z maqsadlariga erishish uchun kuch va ishtiyoq topadilar. Chunki biz qizlarimiz kuchli, intiluvchi va har qanday maqsadga erishishga qodirmiz!

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati:

1. Jahon aholi tashkiloti (JATO) "Ayollarning faoliyat va maqsadlariga erishish statistikasi", 2025-yil
2. O'zbekiston Oliy ta'lim vazirligi "Talabalar statistikasi", 2024-yil
3. Elen Xovard - "Ayollar va tarixiy imkoniyatlar", "Tarix va madaniyat" jurnali, 2023-yil
4. Jahon istiqbolli tadqiqot markazi "Ayollar va oilaviy vazifalar", 2024-yil
5. O'zbekiston "Mehnat qonuni" - 2023-yil revision
6. Janat Kay - "Ayollarning o'z-o'ziga ishonch va muvaffaqiyat", Kaliforniya universiteti tadqiqoti, 2024-yil
7. O'zbekiston moliyaviy vazirligi - "Oliy ta'lim uchun moliyaviy imkoniyatlar", 2024-yil